

Klic TRIGLAVA

LETO IV.

2. julija 1951.

ŠTEV. 72.

TUDI SVOJSTVEN JUBILEJ: ŠEST LET EMIGRACIJE

Meseca april in maj bosta ostala še dolgo v spominu slovenskega naroda kot meseca, ki sta dala v razdobju nekaj let najkolosalnejši primer zgodovinskega paradoksa: Leta 1941 smo bežali pred okupatorji, leta 1945 - pred osvoboditelji. Nekateri niso mogli verjeti svojim očem in so se čudoma spraševali, če se nam blede. Pa se nam ni. Njim se je zbledlo kasneje.

Namen našega uvodnika ni obujati žalostnih spominov, pač pa povprašati vse in vsakogar: Kje si, kaj delaš in kaj si počel v teh šestih letih, odkar si drugič zbežal?

Odgovori bodo različni in zgodbe bi zaobsegle debele knjige. Delal sem v rudniku, na polju, v kamnolomu, opekarni, v tovarni itd. Tvojega sorojaka-begunca bo zanimalo, kako si napredoval v teh šestih letih in kakšno je Tvoje življenje danes. Šest let je dolga doba. In če drugega ne, Te o času morda opomni celo - Tvoj sin in Tvoja hči, o kateri se Ti ob prihodu v emigracijo še sanjalo ni. Da, emigracija je dobila že novi rod, ki raste v tujini. Kar verjeti ne moreš. Toda prijatelj - šest let!

Iz malega raste veliko. Boril si se, garal si in trpel, a nisi obupal, ker si imel pred seboj svoj cilj. Ni bilo lahko, ni bilo vse zlato, kar se sveti in ni bilo stricev in tetk, ki bi Ti pomagali. Z lastnimi rokami, z lastno glavo in z lastnimi parami si se izvlekel iz sveta negotovosti in iz sveta podrejenosti. Z lastnimi uspehi in delom si dal jal vzgled in vlival vero drugim, šibkejšim. Tudi na pomoč si rad priskočil, če si bil naprošen, o tem govorijo številke. Ni bil vsak kot Ti, toda ničesar ni popolnega na tem svetu. Tudi Tebi še manjka to in ono.

Tako je bilo na osebem polju. In pri tem bi navaden begunec zaključil svoja vprašanja. Posameznik bi se pogovoril s posameznikom.

Večje vprašanje pa je, KAKO BI SE PO ŠESTIH LETIH POGOVARJAL NAROD S SVOJO EMIGRACIJO. Posameznikovi uspehi se poznajo pri osebem dvigu, pri boljšem življenju, pri organizaciji družine, poklica itd. Neuspehi se poznajo pri ravno obratnem. In emigracija kot celota se mora enako vprašati - kje so uspehi in kje neuspehi? Ali se zavedamo, da mi nismo izseljenci, marveč begunci? Mar se zavedamo, da je narod gledal na izseljence s sočutjem, na begunce pa z upom, da mu bodo v tujem svetu pomagali? Posameznik lahko pomaga domačemu s paketom, emigracija tlačnemu narodu pa le z javno akcijo.

In kje so tisti, ki se trkajo na prsa, da so leta in leta "imeli narod za seboj" - da narodu pomagajo? Sedaj naj mu pomagajo, v miru in doma je lahko biti heroj in paradi rati v krojih po ljubljanskih ulicah in spuščati medene obljube raz volilnih odrov. Danes kajpak ni ministrskih stolčkov, niti ne županskih, da bi se "splačalo". Šest let je šlo, šest let, ne da bi prišli preko sentimentalnih besed o "ubogem, zaslužnjem narodu" - h konkretnim dejanjem. Razlago za besede "osvoboditi, osvobojenje, osvobodilna akcija" najdete v vsakem slovarju, tega nam po časopisih ni treba na dolgo in široko razlagati. Kar nam je treba, je majti odgovor na vprašanje naroda, kaj je emigracija doslej zanj že storila. Na to vprašanje naj pa konkretno odgovore tisti - ki more. Mi bi lahko pripomnili le to, da emigracija na tem polju niti neuspehov ne more zabeležiti, kaj šele uspehov, ker se eni in drugi pojavijo šele takrat, ko se nekaj dela. Ako se pa nič ne dela, se pa niti grešiti ne more.

== + ==

PROTIKOMUNISTI BODO ZASEDALI - V ZAGREBU !

Titov narodni odbor za obrambo miru je dal predlog za konferenco svetovno znanih osebnosti, predstavnikov "organizacij za ucvrstitev miru", ki bi se naj vršila v Zagrebu v času 23. do 26. oktobra letos. Ta konferenca naj bi bila protiutež - komunističnim konferesom za mir....

KAM TO PELJE?

Pariz, 21. junija, naš dopisnik poroča.- Sem so prispele vesti iz New Yorka, da je g.dr. Žebot vložil pri Narodnem odboru za svobodno Evropo (NCFE) posebno spomenico s 300 slovenskimi podpisi, v kateri zanika g.dr. Kreku značaj predsednika Slovenske ljudske stranke in legitimacijo predstavitelja slovenske demokratične emigracije.

Isti viri poročajo, da je verjetno NCFE pozval dr. Žebota osebno v New York, da bi svojo vlogo podrobneje obrazložil. Drugi vedo povedati, da je g.dr. Žebota uspelo diskreditirati g.dr. Kreka.

Nisem sicer mogel preveriti točnosti teh glasov, toda če so podatki resnični, potem smo se Slovenci tudi to pot pokazali kot malo zreli. Naš notranji spor smo tako zanesli pred tujo ustanovo in ob vsem smo morali vzbuditi tak vtis, kot so ga srbski politiki lani, ko so se prerekli, kdo bi naj bil navzoč pri razgovorih za ustanovitev jugoslovanskega državnega odbora.

Toda bilo bi enostransko obsojati samo g.dr. Žebota, če se je res poslužil takšne taktike rušenja g.dr. Kreka. Krivda za tak slovenski politični polom pred zapadnjaki pada tudi na g.dr. Kreka, ki s svojo vztrajno trmo onemogoča najširšo koncentracijo slovenskih begunskih sil in sili svoje politične nasprotnike, da zahajajo v drugo skrajnost, povzročeno od prve monopolistične.

Razumem, da se neka skupina ali pa celo posameznik hoče predstaviti NCFEju in mu predložiti načelne ali konkretne delovne predloge. Tega ne more in ne sme nihče oporekati, ker ne morejo biti n. pr. g.dr. Krek in njegovi sopotniki edini Slovenci, ki smejo občeovati z NCFEjem. Toda zelo neroden položaj nastane, če se spravi pred tujce stvar, ki se jih nič ne tiče, kakor ureditev slovenskega narodnega zastopstva ali pa notranji strankarski odnosi.

SPREGOVORIL JE GRGUR NINSKI?

"Hrvatski Glas" je v članku, ki se nanaša na Titovo zahtevo, da USA preda ustaškega ministra Artukovića in Argentina Pavelića ter njegovo "vlado" v predmestju Buenos Airesa, ponovno zavzel zelo važno načelno stališče, ki bi si ga bilo želeli tako na uradni hrvatski kot uradni srbski strani.

V št.23 z dne 5. junija piše Hrvatski glas: "Oni, ki je nedolžne ljudi pobijal, odnosno jih ukazal pobijati, pa naj bo to Hrvat, Srb, Slovenec, Volksdeutcher, Madžar, komunist ali fašist, mora nekega dne odgovarjati pred hrvatskim narodom in njegovim svobodnim sodiščem, ako je s področja hrvatske države, a srbskemu narodu in njegovim svobodnim sodiščem, ako je z ozemlja Srbije. Ako gre za tujca, mu mora naravno z neizpodbitnimi dokumenti soditi mednarodno sodišče. Ni vsak

usteš koljač, niti ni vsak četnik koljač, to ni niti vsak komunist v Jugoslaviji, čeprav so bili tudi takšni med prvimi, drugimi in tretjimi. Politična norost, pripadati hrvatskemu ali srbskemu fašizmu, sama sebi ni zločin, čeprav moramo take ljudi milovati, in isto velja tudi za komuniste. Kajti klati nedolžne ljudi zmore samo zvečan v človeški podobi, brez razlike kateri v njej ali narodnosti pripada, kateri politiki veruje... Tito govori neumnosti, ko pravi, da mu Pavelićeva "vlada" v Argentini stoji na potu... Na potu mu je hrvatski kmečki narod, kakor tudi srbski in slovenski kmečki narod, ki nočejo pa nočejo ne njegovega ne Stalinovega komunizma. V tem preti Titu največja nevarnost, ne pa v "vladi" junaka Pavelića v Argentini... Kdor pa se še danes družiti s "poglavnikom" in misli, da se bo njegova vlada nekdanj v bodočnosti preselila iz Dock Sud-a, predmestja Buenos Airesa, v Zagreb, ta zares duševno spi že vsa leta izza vojne..."

BIVŠI KRALJ PETER ZAPUSTIL ANGLIJO!

23. junija t.l. je bivši kralj Peter zapustil svoje stanovanje v 51 South Street, London, ker ni imel dovolj sredstev, da bi ga še nadalje vzdrževal. Tako poroča "Seljačka Jugoslavija", ki jo izdaja dr. M. Sekulić. Kralj Peter se je "stalno" naselil v USA.

JUGOSLOVANSKI FOLKLORISTI V TRSTU

Trst, 19. junija, naš dopisnik poroča.- V nedeljo se je vršil v Trstu folkloren nastop jugoslovanskih skupin iz vseh jugoslovanskih republik, vključno makedonsko. Nastopalo je okrog 32 Slovencev in 60 ostalih Jugoslovancev. V ponedeljek je bila ponovitev plesa v Auditoriju Zavezniške vojaške uprave in smo ob tej priliki opazili mnogo zavezniških oficirjev in uradnikov, ko so se divili duši narodov izraženi v plesu. Če lahko priznamo, da smo Jugoslovani pridobili precej na ugledu pri tej predstavi in da so mnogi spremenili mnenje o naši kulturnosti - ki je stalno zmanjševana v italijanskih šovinističnih krogih, potem moramo tudi priznati, da je Titov režim dobil veliko klopoto. Devet folkloristov je namreč izbralo svobodo in ostalo v Trstu. Zato so pri ponovitvi odpadle zadnji dve točki sporeda, ne da bi neprijetno dirnjeni tržaški titovci, ki jih je vodil Race Boris "Zarko" član CK Babičeve partije in odgovoren za kulturo - naznanili, zakaj so morali odpovedati te zadnji točki.

Jugoslovanski folkloristi bodo nastopili tudi na Britanskem Festivalu v Londonu.

POROČILO SOCIALNEGA SKLADA 29. OKTOBRA BOMO OBJAVILI V PRIHODNJI ŠTEVILKI.

UREDNIŠTVO KT.

R A Z G L E D I :

V. A. FARKAŠ: ŽELIMO DEJSTEV!

V jugoslovanskem emigrantskem tisku se vodi polemika o 25. in 27. marcu 1941, ki ima docela naravno odmev tudi v "Klicu Triglava", v katerem so bili doslej objavljeni članki gg. F. Erjavca in J. Pleše (kritika 27. marca) ter gg. V. Vilderja, dr. B. Agneletta in S. L. Andree-ja (glorifikacija 27. marca). Niti eden od prvih štirih ni sodeloval niti pri 25. marcu niti v puču 27. marca. Njihovi prikazi so zato osnovani na večjem ali manjšem številu dejstev, ki so jim postala poznana ali pa so osnovani na "načelnem stališču" (neglede na dejstva) napram marčnim dogodkom.

Tako je članek g. Erjavca verjetno pod vplivom brošure g. Dragiša Cvetkovića ("Istina o 25. in 27. martu") ter mogoče tudi brošure dr. Mirka Kosića ("Da li je 27. mart plačen?").

G. Večeslav Vilder, član JNO v Londonu, zavzema "načelno stališče", ki ga gradi na tezi pučistov, da je 27. marec veliko in slavno dejanje, ne da bi nudil kake konkretnejša dejstva v obrambo te svoje trditve.

Članek g. dr. B. Agneletta pa se mi zdi, da je pisan pod vplivom in v izrazoslovju našnjega tiska v Jugoslaviji.

Niti v enem izmed teh treh člankov ni originalno važnih misli piscev, niti niso podana naka nova dejstva, ki bi eventualno osvetlila pravo stanje stvari. Dr. B. Agneletto pa zastopa, poleg glorifikacije 27. marca, tezo, da se 27. marec ne sme kritizirati in da se mora o njemu pisati samo najlepše, ako se že piše, ker je to tudi Titova "borba": "Epo peja, katero nam zavida celi svet." Ta poslednji stavek je zelo zelo naiven, kot je naiv no tudi mišljenje, da bodo jugoslovanski narodi jutri zaradi te "epopeje", v neki daljni in megleni bodočnosti, dobili največji in najlepši del neke nepoznane torte. Kar se pa tiče "svetosti" 27. marca, je dr. Agneletto na napačni poti, ker mi niti ne moremo niti ne želimo, da brez kritike in prigovora pogoltnemo vse, kar se nam servira "od zgoraj", bilo s strani pučistov ali s strani ljudi, ki izpovedujejo "kult 27. marca". Čeprav smo "ubogi emigranti", smo še vedno v boljšem položaju kot g. Agneletto (ki se nahaja v domovini), ker lahko svobodno in brez strahu pred komerkoli iznašamo svoje mišljenje, "več" kritiziramo in prihajamo do svojih zaključkov. S kritiziranjem 25. in 27. marca bomo tekom časa prišli do resnice, zapadne demokracije pa bodo uvidele, da Jugoslovani niso govedo, ampak da imajo mozeg, da lahko mislijo in prihajajo do pravih zaključkov, da vedo, kaj je črno in kaj je belo. Mogoče bo to koristno v bodočnosti in nas bodo morda prenehali smatrati za "zaostale Balkance", ki bodo za njihove lepe besede in meglene obljube o lepi bodočnosti jemali namesto njih kostanj iz žerjavice.

Članek g. Andree-ja spada v posebno kategorijo. G. Andrée je bil "udeleženec 27. marca", torej eden izmed pučistov in to eden izmed nižjih izvršiteljev. G. Andrée nam lahko govori o "tehnicni" neposred izpeljave 27. marca, toda z avtoriteto edino v svoji vlogi, ki je bila, kot sam pravi, nič posebnega, kajti to, kar je storil on, bi lahko storil tudi navadni kaplar. G. Andrée prihaja do čudne in nepotrebne ugotovitve, ki sem jo imel priliko slišati tudi pri mnogih Srbih-udeležencih pri puču 27. marca, namreč: "ako bi puč ne uspel, bi mi prišli na kolac". To ponavljajo vsi pučisti, verjetno v želji, da po kažejo, kako so bili hrabri in da bi izzvali občudovanje med nami "ne-pučisti" o svojem herojskem delu. Mar so življenje kakih sto pučistov dragocenejša od življenja preko milijona pobitih Slovencev, Hrvatov in Srbov? Mar ne bi bilo morda boljše, da bi bili vsi pučisti "nabiti na kolac" za rešitev preko milijona ljudi?

Ako bo nekoč v bodočnosti, potem ko bomo poznali vsa dejstva, zgodovinar nepristansko ugotovil, da je bil puč 27. marca koristen, potem bo moral ta isti zgodovinar tudi ugotoviti, da je bila morala samih pučistov na najnižji stopnji, posebno pri najvažnejših, ker so kot največji strahopetci zapustili narod v najusodnejšem trenutku, da bi si rešili svoje življenje.

V glavnem nam g. Andrée ne podaja nobenih dejstev, ki bi v boljši luči odn. bolje osvetlila 25. in 27. marec 1941.

G. Andrée piše o "valu navdušenja, kakršnega še ni videl". Tudi jaz sem bil takrat v Beogradu in videl sem gotove stvari, čeprav nisem sodeloval pri "puču". Brzobjavne čestitke novi vladi so prihajale iz cele Jugoslavije. Sreski načelniki in sploh uradniki so tekmovali med seboj v pošiljanju vdanostnih brzobjavk. To so delali, ko je prišla na oblast katerakoli vlada! Navdušenje je vladalo zato, ker je bila strmoglavljena Cvetkovičeva vlada in politika kneza Pavla, ki nista v narodu uživala simpatij, a posebno veliko navdušenje je vzbudilo stopanje mladega kralja Petra II. na prestol, ki je izza smrti svojega očeta užival velike simpatije in je bil tedaj resnično ljubljen od vsega naroda. A stopanje novega kralja na prestol je še vedno vzbudilo v monarhijah navdušenje naroda. To navdušenje zaradi stopanja novega kralja na prestol pa se ogromno razlikuje od navdušenja za sam puč!!!

Navdušenje je bilo veliko, ker so ljudje mislili, da bo nova vlada v stanju ohraniti nevtralnost Jugoslavije. Podpis Trojnega pakta jim je pomenil isto kot če bi Jugosla

vija postala nemški zaveznik v boju zoper Anglijo. A znano je, da so bile simpatije na strani Anglije. Narod ni tolmačil puč 27.marca (takoj v začetku) kot da je Jugoslavija postala angleška zaveznica v boju zoper Nemčijo, marveč kot akt, ki je povrnil Jugoslavi jo k politiki nevtralnosti.

Ko pa je med tem narod začel 28, 29, 30 in 31.marca ter 1-6.aprila uvidevati, da no-va vlada ne more ohraniti nevtralnost Jugoslavije in da bo rezultat 27.marca vojna z Nem-čijo, je navdušenje splahnelo! Zakaj?

Sklicevati se na vzklike histeričnih ljudi in žena, a posebno otrok kupljenih s čo-kolado, "Bolje rat nego pakt", in prikazovati to kot navdušenje naroda, je neresno.

Članek g.J.Pleše je po mojem mišljenju še najbližji duhu in mislim ogromne večine emigrantov (ali tudi ljudi doma ne vem, toda tega ne ve tudi g.dr.Agneletto), ki ne sanja rijo o tem, kaj bi se utegnilo zgoditi odn. kaj se lahko zgodi, marveč imenujejo črno za črno in belo za belo.

G.J.Pleša je morda napravil napačne zaključke, toda na osnovi tega, kar nam je da-nes poznano, na osnovi dejstev, ki jih imamo danes pred nami, ni mogoče napraviti drugih zaključkov. Mogoče bodo v bodočnosti, preje ali kasneje, prišla na dan dejstva, na osno-vi katerih se bo moglo ugotoviti, da je bil 27.marec zares veliko delo. Danes teh dejstev še ni in imamo na eni strani dejstva, ki govore, da sta bila i 25. i 27.marec nepotrebna ter škodljiva ter na drugi strani samo prazne besede 25-martovcev in 27-martovcev, ki brez dejstev zagovarjajo svoje teze.

V argumentaciji 25-martovcev je veliko razpok, medtem ko je v argumentaciji 27-martov-cev več poezije nego treznega podajanja dejstev. Ljudje pa, ki ne pripadajo niti 25-mar-tovcem niti 27-martovcem, a so bili zapleteni v dogodke, kot dr.M.Kosić, gen.V.Petković, polk.Vl.Vauhnik in drugi, ne branijo 25.marec, marveč samo podajajo, po svoji najboljši vesti, dejstva, ki jih poznajo o marčnih dogodkih. To pa so dejstva, ki jih brezuspešno (doslej) skušajo pobiti tudi 25-martovci, a še posebno 27-martovci.

Za nas vse je ta polemika zelo interesantna in koristna, ker vodi k odkritju resni-ce. Zato bi bilo po mojem mišljenju dobro, ako bi Klic Triglava obveščal obširneje o po-teklu te polemike. To bi bilo tudi koristnejše od objavljanja člankov ljudi, ki niso bi-li niti udeleženi niti v bližini arene, v kateri so se odigrali marčni dogodki in ki ne vedo prav nič več kot mi "rali".

J A V N O M N E N J E

SRBI IN MACEDONIJA. - Gospod urednik! Bi ho-teli objaviti nekaj misli ob poročilu Vaše-gá dopisnika iz Pariza, kar zadeva Srbe in Macedonce?

Menim, da je "svobodna volja prebivalstvi" ena sestavnih prvin in značilnosti današnje svetovne revolucije. Če je to točno, potem bo g.Rašević moral dopustiti, da pride na mace-donskem področju do izraza volja tamkajšnjih prebivalcev, -seveda brez kame makedonstvu-jočih in brez pendreka srbskih žandarjev. Le tako ugotovljena volja prebivalcev more od-straniti stalno napetost in položiti temelje sodelovanju Srbov in Bolgarov. Zaščita manj šin, svoboda vere, političnega prepričanja itd. so seveda tudi sestavne prvine in vse v zvezi s svobodno voljo. J.K.

Gospod urednik! ...Mihailovljeva teza, da Tito zagovarja obstoj macedonskega naroda, da bi s tem zadovoljil Srbe, ni objektivna. Tito je komunist in pri komunistični politi-ki ni mesta za usluge tem ali onim naciona-lizmom. Sicer pa: če bi se Tito hotel laska-ti Srbom, potem bi rajši nadaljeval tam, kjer je predvojna Jugoslavija nehala s svojo mace-donsko politiko. To bi pa bilo precej da-leč od tega, kar se danes dogaja v Macedoni-ji. S.R.

Gospod urednik! Glede Srbov, Bolgarov in Macedoncev mislim tole: Srbi bodo gotovo tež

ko pozabili, da so jim Bolgari v dveh sve-tovnih vojnah, v najbolj kritičnem času, sko-čili v hrbet. Mar naj jim zdaj Srbi, potem ko so bili Bolgari dvakrat premagani, odsto-pijo Makedonijo? Tole bi bilo le malo pre-več. Res pa je, da s tem problem ni rešen, da obstoja še naprej in da je njegova reši-tev potrebna, če želimo imeti urejen Balkan. - Če se večina macedonskih prebivalcev ču-ti bolgarsko, potem naj problem med seboj uredijo demokratični predstavniki Srbov in Hrvatov. Če pa se bodo čez leta macedonski prebivalci, pod vplivom sedanje Titove poli-tike, izrekli za obstoj takšne Makedonije kot jo imajo danes, potem mimo tega dejstva ne bodo mogli niti Srbi niti Bolgari. Gotovo pa v bodoči Evropi ne bo mesta za hajdu-ške osvete niti ne za kazenske ekspedicije. Če so danes Nemci in Francozi na poti spo-razuma, potem naj bi se tudi drugi kaj iz tega naučili. Seveda tudi Slovenci, Avstrij-ci in Lahi. T.V.

OB DESETLETNICI. - Cenjeni g.urednik! Kot po snamem po Vašem članku ("Vojaški ataše v Ber-linu", KT 70), navaja polk.Vauhnik zavezni-ški načrt o napadu z juga na nemški bok, kar bi se moglo zgoditi, če bi bila Jugoslavija ohranjena začasno na nemški strani in naj bi tako mogla pomagati k lepšemu koncu voj-ne. Ugibanja, "kaj bi bilo, če...", običajno posel zapečarskih strategov, sicer niso plo

dovita, ker nikdar ne vemo, kaj bi se za- res moglo zgoditi. Pa vendar dodajam nekaj misli, ki jih je treba upoštevati pri tej strategiji.- Nemci so bili namenjeni zdro- biti Grčijo. Recimo, da novozelandska divi- zija vseeno ne bi bila domala uničena na Kreti, a se le moramo spomniti, da je še na slednje leto Rommel pripodil Angleže do pra- ga Egipta. Šele na zimo 1941 so Združene dr- žave stopile v vojno in še dolge mesece ka- sneje niso imele učinkovitih kopnih sil. Še- le proti jeseni 1942 se je obrnila usoda. Za- vezniki so mogli zbrati veliko napadalno ar- mado, ki je zavzela vso Severno Afriko šele z naslednjim letom. To armado bi torej mo- gli prispevati za udarec proti srcu Evrope, nič prej kot kvečjemu na jesen 1942. Do ta- krat bi se utegnilo zgoditi, da bi Nemci u- ničili Sovjetsko Zvezo, pa se obrnili na- krož in udarili po ostanku svobodnega sve- ta, predno bi ta prišel do sape.- Tako mor- da res pripada Jugoslaviji dvomljivo prizna- nje, da je nehote rešila Sovjete, ker se je nemški napad nanje zakasnil za nekaj prevaž- nih tednov zaradi akcije na Balkanu, kakor- menijo nekateri, tudi nemški strokovnjaki. S tem pa je mogoče rešila tudi zapadni svet in nam torej tisti puč 27.marca tako rekoč omogoča, da sploh pišemo o tej zadevi. Kajti svobodi bi odklenkalo prav tako pod naci- zmom kot ji pod komunizmom. In to ni postra- ska stvar. J.G.

Bral sem originalno razpravo polk.Vauh- nika v "Svobodni Sloveniji" in tudi poroči- lo Vašega argentinskega dopisnika. Dejstva, kot jih navaja polk.Vauhnik niso točna. Nem- ci so izvršili koncentracijo svojih sil o- koli Jugoslavije že mesec dni pred pučem, ker so hoteli izsiliti prehod v Grčijo in pristop Jugoslavije k paktu ter si obenem zavarovati bok za podvzem operacij proti Sovjetiji. Že 16.februarja 1941 je bila, po- izjavi nemškega ambasadorja v Moskvi, usoda Jugoslavije zapečatená, arbitražá priprav- ljena kakor v Romuniji in zasedba vseh važ- nejsih komunikacij. Kaj bi v tem slučaju sledilo? Bombardiranje od strani zavezni- kov, revolucija doma, popolna okupacija... Naše meje bi bile danes bogve kje. Gotovo ne preko Soče in po sredi Jadrana. Hrvati niso žrtvovali nič, pa so baš radi 27.marca dobili zadnji hrvatski kamen! A.G.

Ob puču sem živel v Srbiji in mi je raz- položenje prebivalstva pred njim dovolj po- znano. Psihoza je bila tako napeta, da je moralo počiti. Oficirske žene n.pr.na trgu niso dobile nič za kupiti; ljudje v tramva- jih so pljuvali na generale; že 25.marca so letele vse princ Pavlove slike iz šol; Šu- madija je bila pripravljena marširati na Beograd; v Črni gori je gen.Varjačić pri- pravil vse za obsedno stanje, popolno mobi- lizacijo in udar na Albanijo.

D.M.

KDO JE KRIV? - G.urednik! Ne dvomim v do- ber namen g.V.F. ("Kdo je kriv?" pod Razgle- di, KT 71), toda nedvomno je mnogo bližji begunskemu srcu, ko krivi odgovorne osebn- sti, kot pa ko pere Britance krivde za pre- dajo 12.000. Opravičevanje drugega, ki se za vse skupaj niti ne zmeni, je vedno ne- hvaležen posel. V tem primeru pa se mi zdi tudi nepotreben. V svojem prvem pismu (KT 70) sem nakazal, zakaj nas begunski tisk nepo- voljno piše o Britancih. V otročji omejeno- sti pisci tega tiska niso v zunanji politi- ki nikdar uporabljali zdrave pameti, ampak so vedno častili nekega malika. Vsak malik se mora prej ali slej skazati za prevaro. Ker jim Britanci niso podarili oblasti, pol- nih skled in zlatih korit, se ti begunci za- merljivo obračajo k novemu maliku ter plju- vajo na starega. Zdaj se skušajo prilizni- ti Ameriki, ker od nje pričakujejo vseh ti- stih pravljičnih darov. Ne eden ne drugi ma- lik pa se zanje ne zmeni. Kaj bi se torej razburjali nad tako omejenostjo naših soro- jakov? M.A.

V zadnjem Klicu Triglava ste priobčili članek g.V.F. "Kdo je kriv?" s pozivom, da je treba vprašanje krivde za predajo 12000 slovenskih beguncev Titu rešiti objektivno. Baš radi tega, da bo zaključek podan objek- tivno, se mi zdi še prezgodaj ugotavljati krivdo. Mnogi, zelo pomembni in odločilni jugoslovanski in predvsem slovenski činite- lji o tej stvari še niso spregovorili svo- je besede. Do tedaj se je pač treba vzdrža- ti končne sodbe, dasi upoštevam tehtnost nekaterih zaključkov g.V.F. F.P.

(Klic Triglava v uvodniku 21.maja t.l. ni zahajal v razpravo o tem, kdo je kriv za usodo 12.000 slovenskih beguncev. Zaključ- ki zdaj vsekakor še ne bi mogli biti vse- stranski, objektivni. Uvodnik se je nanašal predvsem na svečano zagotovilo višjega bri- tanskega častnika na Koroškem, da bodo be- gunci prepeljani v Italijo. In tu se je ma- ščevalo preveliko slovensko zaupanje, mašče- valo tem bolj, saj so slovenski prvaki do- bro vedeli, da transporte pošiljajo v Jugo- slavijo. Zaupanje (ali naivnost) beguncev je bilo tako veliko, da so n.pr. domobran- ski topničarji šli iz Vetrinja v Področje - peš, smrti nasproti. Gotovo se ne bomo mogli izogniti trenutku, ko bo treba o tem jasno in odkrito pisati. Preuranjena sodba bi mogla biti krivična. Urednik.)

"Vreča rakov". - G.Andrée (pod Razgledi KT 71-) vsekakor jemlje stvar prehudó, ko pri- merja razpravljanje ob 10-letnici 27.marca grizenju rakov v vreči. Razpravljanje je v splošnem zelo koristno, seveda ako ostane v dostojnih mejah, ki v Vašem listu pač ni so prekoračene, in ako se navajana resnična dejstva, česar pisci, upam, niso nalašč pre- lomili... C.P.

ANKETA KLJICA TRIGLAVA (VI)VELIKE SPREMEMBE ?

Nadaljujemo z odgovori na vprašanja, ki jih je zadalo uredništvo Kljica Triglava be guncem, ki so nedavno pribežali iz domovine in se še niso mogli seznaniti z mišljenjem emigracije. Vprašanja so bila postavljena tudi nekaterim doma, med drugimi trem komunistom odn. danes še pripadnikom KP v Sloveniji. Odgovore po možnosti vežemo, ako so slični, drugače pa jih podajamo v originalu, kot so bili napisani, brez lastnega komentarja.

Na VPRAŠANJE: Kakšno je razpoloženje glede stanovske ureditve države, kot jo zamišljajo papeške okrožnice? -- smo dobili odgovore, da vprašanci zadeve niti ne poznajo, niti niso o njej slišali govoriti med ljudmi. Edino nek Srb, ki se ga pa to vprašanje ni tikalo, je pripomnil, da je "narodu bilo dovolj šest let vlade enega razreda odn. stanu in da si ne želi še kaj takega v bodočnosti. Kulturni nivo ljudi XX. stoletja ni treba p tencirati še s pojmom stanovske pripadnosti, nego nasprotno z mišljenjem o demokratiški ureditvi, ki bi brisala stanovsko razcepljenost."

VPRAŠANJE: Po statistiki prehaja Slovenija iz malokmetiške večine v industrijsko - delavsko. Ali je čutiti kakšno globljo povezanost med delavci, povezanost, ki bi govorila za to, da se bo po osvobojenju okrepila delavska politična organizacija?

ODGOVOR: Delavci danes ne gledajo v partijskih voditeljih svoje lastne. Z ozirom na spremembo socialne strukture in porasta delavstva je treba računati v bodočnosti z neke vrste delavsko organizacijo, ki bo zaščitila delavce politično in socialno.

"Neobhodno bi bilo potrebno ustanoviti delavsko stranko, toda ne kot politično, ampak le kot nekako strokovno sindikalno stranko z edinim ciljem, da štiti delavske interese napram delodajalcem, toda brez političnega programa."

"Povečanje števila industrijskih delavcev je nujna posledica ustvarjanja nove politične orientacije... Izgleda, da si bo člane pridobila demokratska stranka prej kot klerikalna, kajti ljudje so bili pod vplivom protiklerikalnega gibanja, ki bo pustilo svoje posledice na teh ljudeh." (Komunistična izjava)

"Slovenski delavec in namešteneec si želita soc. stranko. Posebno med starejšimi letniki je mnogo starih socialistov."

"Verjetno je, da bi se po osvoboditvi bolj oklenili kakršnekoli druge stranke kot komunistične, tudi če bi ta še obstojala."

"Ni dvoma, da bodo delavci zahtevali po osvobojenju organiziranje sindikalno-politične stranke." (Hrvatska izjava)

VPRAŠANJE: Kako si zamišljate ureditev agrarnega vprašanja in re-reforme po osvobojenju? Tudi sanacijo obrtništva, male trgovine in podjetij? Nad katerimi produktivnimi viri in predelovalnimi industrijami naj bi država tudi po osvobojenju zadržala nadzor = stvo ali celo lastnino?

ODGOVOR: Večina vprašanih se strinja, da bi bilo treba po osvoboditvi vrniti zemljo vsem onim bivšim lastnikom, ki so bili prisiljeni vstopiti v "obdelovalne" zadrugе. Za druge same pa bi bile v gotovem pogledu koristnejše od malih kmetij, ker male kmetije ne pridelajo dovolj za izvoz odnosno trg. Sanacija obrtništva, male trgovine in podjetij je možna z dolgoročnimi krediti in zagotovitvijo surovin. Država naj izvaja nadzorstvo nad težko industrijo, rudarstvom, električno silo in prometom. V ostalem govore komentarji posameznikov:

"Kmetu bi se moralo vrniti zemljo v trajno last z dednim pravom in se ga ne bi smelo siliti v nobene zadrugе, razen nabavno-prodajne. Obrt in mala podjetja ne bi smela biti preveč obdavčena in pustiti bi se jim morala lastna iniciativa."

"Kmetom bi bilo treba dati poguma za združevanje v zadrugе. Te zadrugе naj bi, dokler se ne bi finančno osamosvojile, dobivale kredite v bankah."

"Postaviti našega kmeta nazaj na lastne noge bo težka naloga."

"Predvojna ureditev je bila, se mi zdi, boljša od današnje. Kmalu potem, ko so zemljo razdelili, so spoznali, da mala posestva ne prinašajo državi ničesar. Kajti mali kmet pridelal toliko, da ima zase, za trg pa mu ne ostane skoraj nič. Zaradi tega so začeli siliti kmete v zadrugе, ki pa se tudi niso obnesle. Kmet je preveč navezan na lastno zemljo, da bi se je tako lahko odpovedal, poleg tega pa v zadrugi nikdar ne bo toliko delal kot na lastnem posestvu, posebno če nima nobene koristi od tega. Kar se tiče trgovine, podjetij in obrtništva pa je nujno, da preide spet v roke posameznikov, ker sicer ne bo ne napredka ne blagostanja. V komunističnem sistemu, kjer je vse gospodarstvo v rokah države, postanejo ljudje otopeli, brez ambicije in samoiniciative. Vse velike iznajdbe so iznašli v kapitalističnem svobodnem svetu, kjer vlada tekmovanje in borba med podjetniki. Po mojem mnenju naj bi imela država nad podjetji le kontrolo, nikdar pa ne lastnino, tako nad industrijskimi kot nad prirodnimi viri."

"Tvorbe sedanjega režima, zadrugе, kolhozi in državna podjetja, so dale negativen

rezultat. Na mnogih področjih se vračamo spet nazaj k privatni upravi (gostilne, trgovine z mešano robo itd.). Vse gospodarstvo je podvrženo političnim potrebam in odtod tudi vsi neuspehi."

"Samocija obrtništvu, male trgovine in podjetij, je nokaž, kar je neobhodno potrebno pri zdravljenju gospodarskih zadev. Največje pomanjkanje, beda in revščina datira iz časa podržavljenja istih."

DOMAČE VEŠTI SKOZI PRIZMO LJUBLJANSKEGA "PAVLIHE"
(po ljubljanskem humorističnem časopisu)

Čigav račun je pa tale? - Tovariši, ob za = ključku svojega kratkega, toda izčrpnega referata, prosim, da se javite k diskusiji!

(Tišina.)

No, tovariši, kar vprašajte, karkoli vas zanima, saj sem za to tu!

(Nekdo iz kota): - Prosim, koliko je ura?

V vlaku. - "Kam pa?"

"V Radovljico."

"Na okraj?"

"Na okraj. Po nakaznice za meso."

"In potem?"

"V Kranjsko goro."

"Po kaj pa tja?"

"Po meso!"

"Kdo pa ste, nesrečnik?"

"Upravnik hotela "Pod voglom!"

"In kje je ta?"

"V Bohinju!"

"?!?!?!?"

ALI-ALI...

Z našim loščilom za čevlje je križ: ali hodiš v umazanih čevljih, ali v očiščenih strašno smrdiš!

VSEKAKOR NAPACNO.

"Halo, halo! Kdo tam?"

"Urad za informacije!"

"Ali veste, kam spada tobačna industrija?"

"Pod živilsko."

"Čudno, Spadati bi morala vendar pod tekstilno."

"Zakaj pa?"

"Ker je v cigaretah več jute kot tobaka!"

Iz Pavlihove popotne torbe. - V Dravogradu je "rep" pred mesnico nepoznana stvar. Tam je v rabi "gruča" ali "klobčič", v katerem se vse preriva, ziblje, praska, boksa, preklinja in zabavlja. Mesar pa s prekrižanimi rokami na tolstem trebuhu zre v besnečo gmo to in uživa kot Neron v gorečem Rimu...

Stikal sem za notnim papirjem v Ljubljani, da bi prepisal tisto "najnovejšo": "Srček dela tika-taka...", pa bi prej žarnico našel kot tak papir, zato predlagam, naj bi vsaj natakari varčevali ter nosili jedilni list raje v glavi, tisti papir pa naj bi se porabil za notnega. - Zadnjič sem šel kupit v špecerijsko trgovino na Zaloški cesti sladkor. Saj veste, tistega rjavega. Ko so mi lepo odrezali nakaznico, so rekli, naj kar žep nastavim, ker nimajo papirnatih vredstev, ali pa naj se potrudim čez cesto v knjigarstvo, kjer jih lahko kupim. Kaj pa, ko bi tista poslovođkinja kar sama skočila čez cesto?...

V čevljarskih trgovinah grešijo pri kvaliteti, saj bi sicer ne mogli prodajati takih svinjskih moških galoš brez laka in šete tako drago!

Velika pridobitev za kolesarje so popicnati ventilčki, izrezani iz "Poročevalca", zakaj o tistih pravih iz Kranja, ki jih je "povsod dovolj", ni ne duha, ne sluha.

Okrajno prevoznitvo v Kranju. - "Halo, halo! Tovarišica, ali bi hoteli z vašim avtomobilom prepeljati hudo zbolelo tovarišico k zdravniku?"

"Nemogoče! Smo že presegli plan prevoza!"

= = = + = = =

POTOVANJA TITOVCEV

Koča Popović, Titov šef štaba, je pretekli teden prišel v London iz Washingtona, kjer so par tednov pretresali jugoslovansko prošnjo za orožje. - Ameriško obrambno ministarstvo je javilo, da je na poti v Jugoslavijo mala pošiljka orožja kot "znamenje ameriške želje, da bi bila ohranjena jugoslovanska neodvisnost!"

Predzadnji teden je prispel v London Titov notranji minister Aleksander Ranković. Pred mesecem je mož povzročil malo presenečenje, ko je kritiziral tajno policijo (čeprav je sam njen mogočni šef), da ne postopa vedno zakonito. - Po Ljubljani se govori, da bo UDBA za novo leto močno okrnjena v svoji oblasti.

NA MEDNARODNEM ŠAHOVSKEM TURNIRJU

v Birminghamu je pred tednom dosegel prvo mesto Jugoslovian Gligorić z 10 točkami, pol točke za njim pa sta bila Pirc in Trifunović s Švedom Stahlbergom.

Juniorsko svetovno prvenstvo v šahu si je enakopravno priboril Jugoslovian Ivkov.

POJASNILU UREDNIKA KI:

Nehote je v zadnji številki Klica Triglava izostala opomba, da se je uvodnik "Spregovoril je Grgur Ninski" nanašal na članek g. Ivana Meštrovića, ki ga je objavil pod naslovom "Neugodni razgovori" v 14. številki Hrvaškega Glasu, ki izhaja v Taradi.

UREDNIK

ČRNA IN BELA AFRIKA

"Vlada odpira zatvornice državljanske vojne," je grmel častitljiv senator v južnoafriški zbornici. Četudi upoštevamo parlamentarno zgovornost, je še drugih znakov dovolj, da se obetajo Južni Afriki nemirni časi. Vlada dr. Malana je potisnila skozi parlament za kon, ki jemlje mešanecem navadno volilno pravico. Opozicija ji očita, da je prekršila ustavo. Pred nedavnim končano zasedanje parlamenta v Capetownu se je odlikovalo po ostrih debatah, na ulicah je ob protestnem zborovanju prišlo do neredov. Vlada pa še izzivalno "bije na republikanski boben", kar tudi spravlja opozicijo v bes.

Odkar je leta 1948 prišla na vladu Nacionalistična afrikanška stranka dr. Malana ter je bila Združena stranka takrat še živega gen. Smutsa potisnjena v opozicijo, se je ozračje v Južnoafriški Zvezi temnilo. Stara nasprotja so se ostrila v nacionalističnem ognju. Zasmrdelo je iz prepada med belimi in črnimi - prepada, ki pomeni važno vprašanje v vsej Afriki.

Pred dobrimi sto leti so holandski naseljenci na skrajnem južnem koncu Afrike napre gli vole v okorne vozove in se podali na veliko potovanje proti severu v nove dežele. Hudi so bili boji s črnici in naravo, a naseljenci so bili trdi ljudje. Iz prvotnih naselbin se je razvila samostojna država, ki jo je ob začetku tega stoletja pogoltnil britanski lev v pravem staromodnem imperialističnem popadku. Gen. Smuts se je v tej burski vojni hrabro bori proti Angležem, ko pa je bil sklenjen mir, je spoznal, da je sodelovanje mogoče in še najboljše. Postal je eden vodilnih duhov britanskega Commonwealtha. Prav on je pripeljal Južno Afriko v vojno proti nacistični Nemčiji.

Na drugi strani pa se je oblikovala stranka nestrpnih Afrikancev, ki poudarjajo burško poreklo, jezik, razvit iz nizozemščine, - ki so trdi nacionalisti, z grenkim občutkom do Angležev. Tudi vojna proti Hitlerju jim ni bila po godu. V hujšo zagrizenost kot prej je pripeljal stranko sedanji vodja dr. Malan.

V Južnoafriški zvezi so belci v občutni manjšini. Od dveh in pol milijona belih je kakih 40% Angležev, ostali so Afrikanci holandskega porekla. Ti belci žive med osmimi milijoni domačinov črncev, 1 milijonom mešanecv vseh vrst in četrt milijona Indijcev. Tako se nujno pojavi vprašanje, kako bo ta pisana mešanica živela skupaj. In pri belcih se nujno pojavi strah, da izgube tisto prednost, ki sladi belo življenje na pustih planjavah. Ob belih mestih se je nagrmadila nesnaga kolib črnih delavcev. Tega vprašanja niso posebnou uspešno reševali pred vojno. Nacionalistična stranka pridiga brezobzirnost in korenitost. Beli Afrikanci, Buri, so gospodarji - Angleži so neljubi pritepenci - črnici so delovna živina. Tako bi se glasilo poenostavljeno mnenje marsikaterega belega posestnika v surovi obliki. In marsikateri angleški priseljenc se vsekakor strinja z zadnjo točko. Vlada dr. Malana računa na glasove prav takih belih posestnikov in je zato iznašla "Apartheid" ter vodi počasi proti republiki. To drugo bi tako rekoč pomenilo opod angleškemu kralju. "Apartheid" teoretično pomeni strogo, popolno ločitev belih in črnih, v resnici pa podreditev črnih belcem. Črnici in celo vsi mešanci se ne smejo poročati z belimi, ne smejo hoditi v iste prostore in ne na "bele" prireditve. V parkih ne smejo sedeti na "belih" klopih. In podobno. Stroga ločitev je koristna - pravijo nacionalisti. Črnici se v stiku z belci le pokvarijo. Črno in belo se ne meša.

Toda črnici so prepotrebni kot poceni delovna sila. A le belci so tisti, ki vladajo. Novi zakon je privedel v tem oziru do popolnosti. Mešanci v provinci Rta dobre nade so doslej volili skupaj z belimi v 55 volilnih okrajih. Zdaj pa bodo na posebnem spisku in bodo volili 4 poslance - belce. Mimogrede si je nacionalistična stranka tako utrdila položaj, ker mešanci zanj pač niso navdušeni in bo v onih 55 okrajih pač le združena stranka izgubila glasove. Opozicija resno očita vladi, da je prekršila ustavo. O zakonu, ki predstavlja ustavno izpremembo, bi morali glasovati na skupni seji obeh zbornic in bi bila potrebna dvotretjinska večina. Vlada pa trdi, da jo ne vežejo zakoni, ki jih je sprejel angleški parlament, predno je Južna Afrika postala dominion.

Dve vprašanji sožitja sta se tako zaostri. Toda sožitje med Angleži in Afrikanci je le krajevne pomena ter rani končno še nekaj britanskih src v sami Angliji. Sožitje črncev in belcev pa je mnogo važnejše. Južna Afrika je le del celine, kjer so črnici v ogromni večini, a kjer peščica belcev predstavlja upravo in civilizacijo. Lep napredek črne celine je mogoč le z lepim sodelovanjem. Krivice in nasprotovanja pa morejo roditi le nered in - kar je danes najbolj nevarno - pognojiti tla za komunizem. Kot najbolj civilizirana država bi Južna Afrika mogla dajati lep vzgled. Tako pa kdo ve, ali dr. Malan in njegovi, ob vsem svojem nacionalizmu in odločnem protikomunizmu, ne rahljajo zemlje prav temu nevarnemu rdečemu osatu - komunizmu? Ali ni politika, ki ne vidi preko mej in ne skozi kozo, naj bo bela ali črna, le preveč kratkovidna? In končno, ali naj izjave o človeških pravicah tudi na "Zapadu" veljajo le za nekatere, le za bele in ne za črne? - Dr. Malan pravi, seveda, naj nihče ne vtika nosu v njih notranje zadeve.